

kyrkan samt inom henne begått nattvarden, må kunna vid äktenskaps ingående välja den civila formen.

Stockholm den 27 januari 1900.

P. Waldenström.

N:o 108.

Af herr **David Bergström**, om skrifvelse till Kongl. Maj:t, angående indragande af landshöfdingetjensterna eller vissa af dem m. m.

I dessa tider, då statens utgifter växa med en enorm hastighet och stora anslag äskas såsom dyrtidstillägg åt statens tjenstemän, saknas ingalunda anledningar att se till, huruvida några besparingar möjligen kunde göras genom indragning af öfverflödiga embeten och af de dermed förenade lönerna. Bland de embeten och tjänster, som härvid kunna och böra komma i fråga, torde landshöfdingetjensterna befinna sig i främsta linien. Deras nytta och behöflighet ha också vid flere tillfällen efter 1809 stälts under debatt, och endast den omständigheten att någon grundligare utredning i ämnet aldrig blifvit verkställd torde förklara, att icke dessa tjänster länge sedan blifvit indragna eller åtminstone, i samband med en omorganisation af landshöfdingeinstitutionen, till antalet minskade.

Det är en gammal klagan, att landshöfdingarne ofta äro borta från sina län och sina tjänster i långa tider, upptagna af andra uppdrag eller enskilda angelägenheter, och lika gammal är också slutsatsen, att landshöfdingetjensterna äro öfverflödiga.

Redan den förste motionären i detta ämne under vårt puvarande

statsskick, hr Gustaf Petersson från Östergötland, yttrar i sin i bondeståndet vid 1844—45 års riksdag väckta motion: »Att icke tala om dessa embetsmäns ofta förekommande resor till hufvudstaden från sina respektive län, deras resor till bad eller ambassader, vill jag endast påminna om, att under nära två års långvariga riksdagar landshöfdingar vistats i hufvudstaden och deras befattning föreståts af landssekreteraren och landskamreraren, utau något kämbart men för deras respektive län; ja, man har till och med sett att under landshöfdingarnes frånvaro rätt mycket godt och nyttigt för länen uträttats.» Denne motionär föreslog, att landshöfdingarnes löner, i mån af tjensteinnehafvares afgång, måtte indragas och ingå till statsverket. Men för den händelse att landshöfdingarne verkligen befundes vara af nöden, ansåg han att rikets ständer borde, med erkännande häraf, vidtaga någon åtgärd »för att göra regeringen uppmärksam på felaktigheten, att landshöfdingarnes platser så ofta stå vakanta der de behövas», och väckte derfor äfven det alternativa förslaget, att rikets ständer ville ingå till Kongl. Maj:t med anhållan, att genom någon förordning stadgades, att för det fall landshöfding mer än 14 dagar behöfde permission, annan man skulle förordnas att landshöfdingeplatzen förestå med rättighet att erhålla halfva lönen. För sin mening vann motionären vid 1844—45 års riksdag understöd särskildt af en af borgareståndets mest bemärkte män, hr Thore Petré, hvilken med skärpa uttalade sig om »landshöfdingarnes långvariga uteblifvande från länen».

Flytta vi oss härifrån inemot ett halft århundrade framåt i tiden, till 1888 års riksdag, vid hvilken hr A. E. Petersson i Hamra med instämmande af hrr Oscar Larsson i Mörtlösa, C. J. Jakobsson i Karlshult, Nils Jönson i Gammalstorp och Gustaf Andersson i Himmelsby väckte motion om ändradt ordnande af länsstyrelserna samt indragning af vissa landshöfdingeplatser, så finna vi der liknande uttalanden om det ringa gagnet eller rent af obehöfligheten af landshöfdingetjänsterna. »Bland de embets- och tjenstemannaplatser», — heter det i nämnda motion, den senaste som i ämnet förekommit, — »som bland allmänheten anses utan afsaknad kunna antingen till antalet förminskas eller ock helt och hållet indragas, utgöra landshöfdingeplatserna de mera bemärkta.» Såsom »skäl för landshöfdingeplatsernas obehöflighet» framhöllo 1888 års motionärer särskildt, »att landshöfdingar kunnat för långa tider lemna sina beställningar, utan att annan man behöft förordnas att uppehålla den bortavarendes tjenst, och detta oaktadt har man inom sådana län ej förmärkt, att ärendenas gång och behandling deraf rubbats eller lidit vid behandlingen inför Konungens befallningshafvande». Nu nämnda

motion slutade med yrkandet att 19 landshöfdingeplatser skulle indragas och 5 bibehållas med titel af »höfding»; i dessa höfdingars tjenstegörsmål skulle ingå att minst fyra gånger om året, eller en gång i kvartalet, inspektera hvar sitt antal under deras kontroll ställda länsstyrelser. På denna omorganisation af landshöfdingetjensterna beräknade motionärerna, att statsverket skulle göra en årlig besparing af 249,200 kronor.

Det skulle, för bedömande af frågan om landshöfdingetjensternas behöflighet eller icke, tvifvelsutän vara af stort intresse att för en längre tidrymd, t. ex. de 25 sista åren, ega kännedom om, huru stor del af hvarje år som de olika landshöfdingarna egnat åt sina respektive län och huru stor del länen fått vara i afsaknad af deras ledning. Tyvärr lär det emellertid icke låta sig göra att vinna fullständiga upplysningar härom. När och för huru lång tid Kongl. Maj:t beviljat sina befallningshafvande tjenstledighet för helsans vårdande eller enskilda angelägenheter, derom kan man visserligen i civildepartementet vinna kunskap, huru lång tid tillbaka man än vill gå, liksom också beträffande de hos Kongl. Maj:t gjorda anmälningarna om att landshöfding af sjukdom eller annat förfall blifvit, under längre tid, hindrad att länsstyrelsen sjelf handhafva. Annorlunda är förhållandet med de anmälningar, hvarigenom landshöfdingarna underrätta chefen för civildepartementet om de återkommande ledigheter, som de jemlikt landshöfdingeinstruktionen § 38 årligen taga sig för vistelse utom länet, eller om sin bortovaro derifrån för fullgörande af offentligt uppdrag. Dessa anmälningar lära icke anses vara af beskaffenhet att böra eller behöfva af civildepartementet förvaras, hvarförutom kutymen med afseende å anmälningspligtens fullgörande i det sistnämnda hänseendet visat sig vara mycket vexlande bland landshöfdingetjensternas innehafvare.

De anmälningar till chefen för civildepartementet, som i denna stund finnas att tillgå i nämnda departement, inskränka sig till — de två sista åren, 1898 och 1899. Och de uppgifter de innehålla äro, af skäl som nyss anförts, icke så fullständiga som man kunnat önska. För att emellertid erhålla en något så när riktig bild af landshöfdingarnas förhållande till och verksamhet inom sina län åtminstone under dessa två år, hafva kompletterande upplysningar anskaffats från andra håll, så långt detta varit möjligt.

Resultatet har blifvit följande tablå, utvisande huru stor del af åren 1898 och 1899 rikets 24 landshöfdingar på grund af andra uppdrag, för enskilda angelägenheter eller helsans vårdande vistats utanför sina län eller annars varit hindrade att förvalta sitt embete.

<i>Bortovaro från länet eller annars afbrott i tjenstgöringen.</i>	1898. Antal län.	1899. Antal län.
Mindre än 1 månad	3	4
1—2 månader	3	5
2—3 »	5	2
3—4 »	—	—
4—5 »	5	4
5—6 »	2	3
6—7 »	4	3
7—8 »	1	—
8—9 »	—	1
I oafbruten tjenstgöring hela året	1	2

Denna tablå talar onekligen för sig sjelf och åtminstone så pass högt, att en utredning beträffande landshöfdingeinstitutionens behöflighet och verksamhetssätt borde synas af förhållandena påkallad. Af landshöfdingeinstruktionen § 38 framgår, att landshöfding utan särskildt tillstånd eger att för enskilda angelägenheter vistas utom länet fjorton dagar om året i två repriser. En månad utgör sålunda den normala tjenstledighet pr år, som blifvit landshöfdingarna tillmätt, och om de någon tid derutöfver önska vara borta från sina län eller annars behöfva tjenstledighet, måste de ingifva ansökan derom till Kongl. Maj:t. Bortovaron brukar emellertid genom den mängd af uppdrag utanför deras tjenst, som hopas på dessa embetsmän, blifva vida längre än de beviljade tjenstledigheterna utvisa.

Med afseende å innevarande år vet man att 14 af rikets 24 landshöfdingar komma att uppehålla sig utanför sina län åtminstone en tredjedel af året och flertalet af dem säkerligen ännu längre, och fortgår utvecklingen i samma rigtning som hittills, torde den dag ej vara aflägsen, då samtliga rikets län befinna sig i afsaknad af sina landshöfdingar under nyss antydda, icke obetydliga del af året.

Inför denna utsigt såväl som i betraktande af redan för handen varande förhållanden ligger den frågan nära: kanske länen skulle, utan större afsaknad, kunna alldeles undvara sina landshöfdingar? Naturligt nog torde mången icke känna sig färdig att nu intaga en bestämd ståndpunkt i denna fråga. Men väl må alla kunna enas derom, att de exceptionella förhållanden med afseende å landshöfdingarnes embetsutöfning, hvarom redan de ofvan anförda, ofullständiga siffrorna bära vittne, påkalla en ingående utredning. Det är ju möjligt, att denna utredning

kommer att gifva vid hand, att landshöfdingarna behöfvas, men väl då också att de behöfvas *i* sina län. Och i sådant fall lär det väl blifva en Riksdagens och regeringens angelägenhet att se till, att de i högre grad än för närvarande komma att der utöfva sin verksamhet. Det är ju också möjligt att af en närmare utredning kan framgå, att landshöfdingeinstitutionen skulle med fördel kunna omorganiseras, på sätt 1888 års motionärer tänkt sig eller annorledes.

I hvarje fall synes denna fråga kräfva en allsidig pröfning, och för dess åstadkommande tillåter jag mig härmed föreslå,

att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, huruvida landshöfdingetjensterna kunde utan men för länen indragas och de med dem förknade lönerna åt statsverket besparas, eller ock genom en omorganisation af landshöfdingeinstitutionen en minskning kunde ske i landshöfdingarnes antal och i samband dermed en indragning af vissa landshöfdingelöner ega rum; samt att Kongl. Maj:t ville efter verkställd utredning i ämnet till Riksdagen inkomma med de förslag, hvartill densamma kan föranleda.

Stockholm den 28 januari 1900.

David Bergström.

I ofvanstående motion instämmer:

A. Hedin.